

Žlté cesty a železnice

Aj v súvislosti s hľadaním alternatívnych riešení na zadávanie verejných zákaziek sa znovu a čoraz častejšie diskutuje o lepšom využití zmluvných podmienok FIDIC, a to nielen v privátnom sektore, ale aj vo verejných zákazkách. Podmienky FIDIC sú dnes v upravenej verzii súčasťou všeobecných a osobitných podmienok výstavby užívaných aj verejnými zadávateľmi, na Slovensku a v Čechách predovšetkým pri projektoch infraštruktúry. Vieme však naozaj využiť výhody týchto podmienok? Z čoho pramení obava zadávateľov a niekedy skoro až strach uchádzačov z používania podmienok tzv. žltého FIDIC-u u nás? Nechceme alebo nevieme využívať jeho výhody?

Zmluvné podmienky FIDIC sa dnes rozšírili prakticky už do celého sveta a sú najviac užívanými obchodnými podmienkami pri dodávkach stavieb a výkonoch stavebných dozorov. Medzi dôvody ich rozšírenia patria najmä maximálna flexibilita a univerzálne použitie pri všetkých druhoch stavebných prác, nezávisle od ich charakteru a vhodnosti zmlúv, a to aj pri dodávkach zložitých technologických celkov. Podmienky FIDIC sú nezávislé od rozsahu prác, spôsobu dodávok stavebných prác, systému riadenia projektov a rovnako podielu miestnych špecifik (náš obľúbený argument, že niečo je špecifické, a preto u nás zásadne nevhodné).

V našich podmienkach sa FIDIC rozšíril v súvislosti so zavedením projektov ISPA vo forme základných zmluvných podmienok, pôvodne v anglickej verzii, k ďalšiemu rozšíreniu prispeli neskôr projekty spolufinancované Európskou úniou.

Dnes sa podmienky FIDIC využívajú ako základné zmluvné alebo obchodné podmienky alebo rozšírené dodacie podmienky aj na účely verejného obstarávania. V základnej alebo modifikovanej verzii, predovšetkým však stále viac vo verzii tzv. žltého FIDIC-u, sa vyžadujú ako zmluvný podklad pri projektoch financovaných, kontrolovaných alebo monitorovaných Európskou bankou pre obnovu a rozvoj, Európskou investičnou bankou, Svetovou bankou a agentúrami OSN.

Zmluvy na dodávku stavebných prác a technológie bez projektovej dokumentácie tzv. Red Book (Červená kniha) a zmluvy na dodávku stavebných prác a technológie vrátane projektovej dokumentácie tzv. Yellow Book (Žltá kniha) sú aj u nás najčastejšie užívanými zmluvnými podmienkami zahraničnej praxe.

Na čom zarobíme, ak bude minimum prác navyše?

Nízky podiel použitia podmienok FIDIC P&DB, prípadne zmlúv typu EPC u nás, je dôsledkom nedostatku skúseností všetkých účastníkov výstavby s touto praxou. Uvedený systém zadávania totiž okrem iného podstatne znižuje riziko obstarávateľa, predovšetkým v súvislosti s chybami v projektovej dokumentácii a s nimi spojenými prácami navyše.

Úsporu času zabezpečuje obstarávateľovi prekrytie projektových prác a realizácie, pri ktorom pokračuje projektovanie súbežne so samotnou výstavbou, čo je jednou z hlavných výhod žltého FIDIC-u z pohľadu zadávateľa. V praxi ide viac o „primerané“ prekrytie projektových prác a samotnej realizácie,

Aj keď sa model žltého FIDIC-u vo svete používa stále viac, v našich podmienkach je jeho podiel stále nízky.

na druhej strane sa prenesenie projektových prác na stranu generálneho dodávateľa podpíše na vyššej ponukovej cene, ktorá musí kryť zmluvné riziko generálneho dodávateľa. Proti tomu by však mal pôsobiť tlak prostredia s ohľadom na aktuálny stav ponuky a dopytu na stavebnom trhu. Riziko vyplývajúce generálnemu dodávateľovi zo záväzku projektových prác by tak nemalo výrazne zvýšiť ponukové ceny jednotlivých uchádzačov.

V prípade podmienok žltého FIDIC-u (P&DB) zodpovedá dodávateľ nielen za dodávku stavebných prác, ale rovnako aj za vypracovanie projektovej dokumentácie. Všeobecná zodpovednosť projektanta za výsledok projektových prác sa tak prenáša na stranu zhotovovateľa a musí ju prevziať na seba dodávateľ stavby (v režime červenej FIDIC-u je zodpovednosť za projektovú dokumentáciu na strane zadávateľa). Ocenenie prác v prípade podmienok Červenej knihy prebieha na základe výkazov výmer a položkového rozpočtu, v prípade Žltej knihy ako zmluva na tzv. pevnú čiastku. V tomto prípade však často chýba ďalšie spresnenie toho, čo obe zmluvné strany považujú za pevnú čiastku a ako sa v praxi riešia akékoľvek zmeny, keďže u nás chýba definícia tohto právneho pojmu.

Model P&DB okrem toho znižuje riziko zadávateľa – nespornou výhodou je minimum prác navyše vykonaných dodávateľom na základe chýb alebo odporúčajúcich si, prípadne neúplných podkladov v predloženej projektovej dokumentácii. V praxi tak rozšírenie

a „obľúbené“ práce navyše môžu vzniknúť iba vo veľmi obmedzenom rozsahu a pre zadávateľa zostávajú rizikom iba geológia, vyššia moc a prípadné zmeny v legislatíve počas výstavby.

Logicky sa preto z pohľadu dodávateľa ponúka otázka: „Na čom vlastne zarobíme, ak bude minimum prác navyše“? Dodávateľ však zabúda, že ako tvorca projektovej dokumentácie nielen môže, ale aj musí optimalizovať stavebné postupy a technológie, do výberu ktorých mu zadávateľ zasahuje len v obmedzenom rozsahu. Tento postup si dodávateľ často zle vysvetľuje predovšetkým ako zámenu materiálov na úkor ich kvality. Predovšetkým obstarávateľ by si mal uvedomiť, že zníženie štandardov použitých materiálov alebo výrobkov nepredstavuje optimalizáciu, ale často iba snahu dodávateľa o zníženie vlastných nákladov. Pomer medzi obstarávacou cenou jednotlivých materiálov a výrobkov a ich úžitkovou hodnotou musí mať na pamäti obstarávateľ a jeho technický dozor.

Nároky na dodávateľa aj projektanta

Aj keď sa model žltého FIDIC-u vo svete používa stále viac, v našich podmienkach je jeho podiel stále nízky. Tento fakt súvisí okrem iného napríklad aj s množstvom technických riešení medzi spracovaním dokumentácie na stavebné povolenie a realizačnou dokumentáciou, ale ešte viac medzi zadávacím podkladmi a projektovými výstupmi dodávateľa.

fa stavby. Žltý FDIC si okrem toho vyžaduje ekonomické myslenie, pri ktorom by mal byť projektant vedený dodávateľom stavby k optimalizácii nákladov: jeho výkon sa nebude odvíjať od percentuálnej sadzby za čím drahší projekt, ale bude snahou o zníženie nákladov na strane zhotovovateľa pri zachovaní parametrov diela zmluvne vyžadovaných obstarávateľom.

Zmluvné usporiadanie typu FIDIC P&DB tak kladie vyššie nároky nielen na dodávateľa stavby, ale aj na jeho projektanta. Predmet diela v tejto praxi rozhodne nepredstavuje iba vypracovanie realizačnej dokumentácie a nie je vymedzený iba našou praxou, prípadne opisom prác podľa podmienok UNIKA. Súčasťou práce projektanta sú aj alternatívne technické riešenia, výpočty, prepočty ekonomickej efektívnosti atď., t. j. práce, ktoré sa v našej praxi investormi nepožadujú. Priebežná kontrola projektových prác (majú priamy vplyv na investičné náklady) z hľadiska vecnosti i času a ich optimalizácia sú skôr výnimkou než obvyklou praxou verejných zadávateľov. Zadanie na základe tzv. funkčných požiadaviek je plne v súlade so slovenským zákonom o verejnom obstarávaní, ale vypracovanie zadávacích podkladov bez projektovej dokumentácie, iba na základe tzv. funkčných opisov diela a napríklad štúdie, si projektanti takmer nevedia predstaviť, aj keď vo svete je to bežné a obvyklé. Projektanti sa okrem toho často bránia, že výsledky duševnej práce a rozpracovanosť projektu nemožno kontrolovať v čase, čo je zásadný omyl v chápaní, prístupe.

Sú zahraničné skúsenosti naozaj neprenosné?

S podobnými problémami sa musel vyrovnat zadávateľ aj v prípade terminálu TIP v Žilne, ktorý bol pôvodne plánovaný v rámci žltého FIDIC-u, neskôr sa však zadávacie podmienky upravili (dnes je stavba pred dokončením).

Úspešnejší nebol ani obstarávateľ JHMD, a. s., vlastník úzkorozchodnej trate v južných Čechách, ktorý minulý mesiac vypísal súťaž na zákazku na dodávku a rekonštrukciu stavby za 700 miliónov českých korún (25 miliónov €) vrátane projektovej dokumentácie. Zákazku však musel zrušiť, pretože do súťaže sa jednoducho nik neprihlásil.

Súčasťou zadania boli dokumentácia stavu, jasne nastavené štandardy materiálov a výrobkov, technické štandardy a výkaz výmer v rozsahu 900 pozícií formou tzv. agregovaných položiek. Celé dielo obsahovalo 150 stavebných objektov a technologických súborov. Zmluva obsahovala okrem požiadaviek na realizáciu stavby aj podrobné požiadavky na rozsah projektovej dokumentácie a jej priebežné odsúhlasovanie zadávateľom.

Všeobecne pri systéme zadávania FIDIC P&DB platí: čím menej projektovej dokumentácie, tým viac definícií technických požiadaviek, požiadaviek na štandardy, použité materiály, stavebno-technologické postupy atď. Zadanie výlučne konečných parametrov celého diela bez ďalších podrobných opisov a požiadaviek jednoducho v našej praxi ešte nefunguje a otázkou zostáva, či jedného dňa vôbec bude, aj keď v zahraničí už nie je vôbec neobvyklé.

Niekoľko by mohol povedať, že ide iba o ďalšiu zle vypísanú súťaž – obstarávateľ si však myslí, že trh v Českej republike jednoducho ešte nie je na taký spôsob vypísania pripravený. Znamená to, že zahraničnú skúsenosť u nás nemožno aplikovať?

Uvedený spôsob zabezpečenia dodávok si vyžaduje aj zásadne iný spôsob riadenia výstavby, predovšetkým na strane dodávateľa stavby. Skutočnosťou zostáva, že z pohľadu dodávateľa predstavujú projektové práce z hľadiska objemu iba malý rozsah prác, ťažisko práce dodávateľa stavby je naďalej v zabezpečení prác a dodávok materiálov. To je aj jedným z dôvodov, prečo sa projektové

práce podceňujú a nevenuje sa im zodpovedajúca pozornosť. Dodávateľ si často nevedomí, že pomalý postup projektových prác prináša oneskorenie samotnej výstavby a rozhodujúcich dodávok materiálov.

Vyberieme si cestu späť?

Nekonečné odmietanie podmienok FIDIC-u a „vylepšovanie“ jeho obchodných podmienok sú určite cestou späť a možno aj verejný zadávateľ pochopia, že riziko za projektovú dokumentáciu možno prenášať na dodávateľa stavby, čím sa dá vyhnúť prácam navyše. V širšom chápaní je dobré uvedomiť si, že projekty a stavby v zahraničí nemajú nič spoločné s naším Obchodným zákonníkom a naším verejným obstarávaním, ale riadia sa úplne inými princípmi.

TEXT: Milan Oleríny

FOTO: thinkstock.cz

Milan Oleríny pôsobí v MP Consulting.

Yellow Roads and Railways

Also on identifying alternative solutions to the award of public contracts again and increasingly a discussion about better use of FIDIC conditions of contract, not only in the private sector, but also in public contracts. FIDIC conditions today are a modified version of the general and special conditions of construction used by the contracting authority, Slovakia and the Czech Republic especially in infrastructure projects. However, we really take advantage of these conditions? Why is there a raising concern of outsourcers and sometimes almost fear of candidates from the Yellow FIDIC in our countries? Don't we want to use its benefits, or we don't know how?

TERRAPROJEKT a.s.

ČLEN SKUPINY ILF CONSULTING ENGINEERS

**PROJEKČNÁ, INŽINIERSKA
A KONZULTAČNÁ ČINNOSŤ
V ODBOROCH:**

- tunely a podzemné stavby
- cesty, diaľnice a železnice
- inžinierske siete: vodovody, kanalizácie
- vodohospodárske stavby
- ekologické stavby
- pozemné stavby

TERRAPROJEKT a.s., Podunajská 24, 821 06 Bratislava, Slovensko
tel.: ++421/2/455 23 771-4, fax: ++421/2/455 23 103, e-mail: info@terraprojekt.sk

INZERČIA